

Βυζαντινή Ιστορία Ι (324-1081)

Ενότητα 13: Ανακεφαλαίωση: Η Βυζαντινή αυτοκρατορία κατά τους 4ο - 11ο αι.

Λεβενιώτης Γεώργιος
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Ανοικτά ακαδημαϊκά μαθήματα (AUn Open Courses)

Μάθημα IBY 601 :
Βυζαντινή Ιστορία I (324-1081)

Φωτογραφία :

<http://www.aeof.fr/site/532/sainte-sophie-%28hagia-sophia%29-de-constantinople.htm>

Διδάσκων :

Γεώργιος Α. Λεβενιώτης

© 2015

Μάθημα 13^ο:

Ανακεφαλαίωση :

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία κατά τους 4^ο - 11^ο αι.

- *Παράθεση και σχολιασμός χαρτών*
 - *Γενικά συμπεράσματα*
 - *Συζήτηση*
- *Οδηγίες για τις εξετάσεις*

Επισημάνσεις περί πνευματικών δικαιωμάτων

Οι περισσότεροι χάρτες που περιλαμβάνονται στις κάρτες / διαφάνειες των μαθημάτων / παρουσιάσεων προέρχονται από τρίτες πηγές

Όπου ήταν δυνατόν, δηλώνονται πάντοτε η προέλευση και τα πνευματικά δικαιώματα (copyrights) της εκάστοτε εικόνας

Ορισμένοι χάρτες έχουν υποστεί μικρή ή μεγαλύτερη επεξεργασία ή περιέχουν επιπρόσθετες πληροφορίες για την ευκολότερη κατανόησή τους από τους θεατές και χρήστες των συγκεκριμένων παρουσιάσεων

Οι περισσότερες αναπαραστάσεις της μεσαιωνικής Κωνσταντινούπολης προέρχονται από το εξαιρετικό πρόγραμμα **BYZANTIUM 1200** του κ. Tayfun Öner (©), τον οποίο και ευχαριστώ θερμά για την άδεια χρησιμοποίησης ορισμένων εικόνων (βλ. <http://www.byzantium1200.com/>)

Τα κείμενα των καρτών προέρχονται από τον διδάσκοντα του μαθήματος *IBY 601*, Λέκτορα Γεώργιο Α. Λεβενιώτη (©). Για τη συγγραφή τους έχει χρησιμοποιηθεί κυρίως η ειδική ελληνική και διεθνής βιβλιογραφία που παρατίθεται στην «Εισαγωγή»

Όπου έχουν χρησιμοποιηθεί αυτούσια αποσπάσματα από μελέτες τρίτων ερευνητών, πραγματοποιείται σχετική παραπομπή / επισήμανση

IBY 601 - Πίνακας μαθημάτων

- **Μάθημα 1^ο** : Εισαγωγή - Προβλήματα, συντελεστές και είδη πηγών της βυζαντινής ιστορίας
- **Μάθημα 2^ο** : Περίγραμμα ιστορικών εξελίξεων - Η Βυζαντινή αυτοκρατορία από τον 4^ο έως τον 11^ο αι.
- **Μάθημα 3^ο** : Από την παλαιά στη δεύτερη Ρώμη (= Κων/πολη) - Ο μετασχηματισμός της ύστερης Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας (τέλη 3^{ου} - αρχές 4^{ου} αι.) και η απαρχή της λεγόμενης «πρώιμης βυζαντινής περιόδου»
- **Μάθημα 4^ο** : Η περίοδος διαμόρφωσης του βυζαντινού κόσμου και η επικράτηση του χριστιανισμού (4^{ος} αι.)
- **Μάθημα 5^ο** : Η νέα αυτοκρατορία της Ρωμανίας (= Βυζαντινής αυτοκρατορίας) (5^{ος} αι.)
- **Μάθημα 6^ο** : Ο «αιώνας του Ιουστινιανού Α΄» και η μερική ανάκτηση της πρώην ρωμαϊκής Δύσης (6^{ος} αι.)
- **Μάθημα 7^ο** : Από την ύστερη αρχαιότητα στους μεσαιωνικούς χρόνους - Η μετάβαση από την «πρώιμη» στη «μέση βυζαντινή περίοδο» (α΄ μισό - μέσα 7^{ου} αι.)
- **Μάθημα 8^ο** : Το Βυζάντιο σε άμυνα : Οι Άραβες και η πτώση της ελληνορωμαϊκής Ανατολής - Σλάβοι και Βούλγαροι στη Χερσόνησο του Αίμου (7^{ος} - 8^{ος} αι.)
- **Μάθημα 9^ο** : Ένα νέο κράτος και μία νέα κοινωνία κατά τους λεγόμενους «σκοτεινούς αιώνες» (8^{ος} - 9^{ος} αι.)
- **Μάθημα 10^ο** : Οι απώλειες και τα επιτεύγματα του Βυζαντίου κατά τον 9^ο αι.
- **Μάθημα 11^ο** : Η ανάκαμψη του Βυζαντίου κατά το 10^ο αι. και η λεγόμενη «βυζαντινή εποποιία»
- **Μάθημα 12^ο** : Η βυζαντινή αντίφαση κατά τον 11^ο αι. - Από την ισχύ στην κατάρρευση
- **Μάθημα 13^ο** : Ανασκόπηση, συμπεράσματα, συζήτηση και οδηγίες για τις εξετάσεις

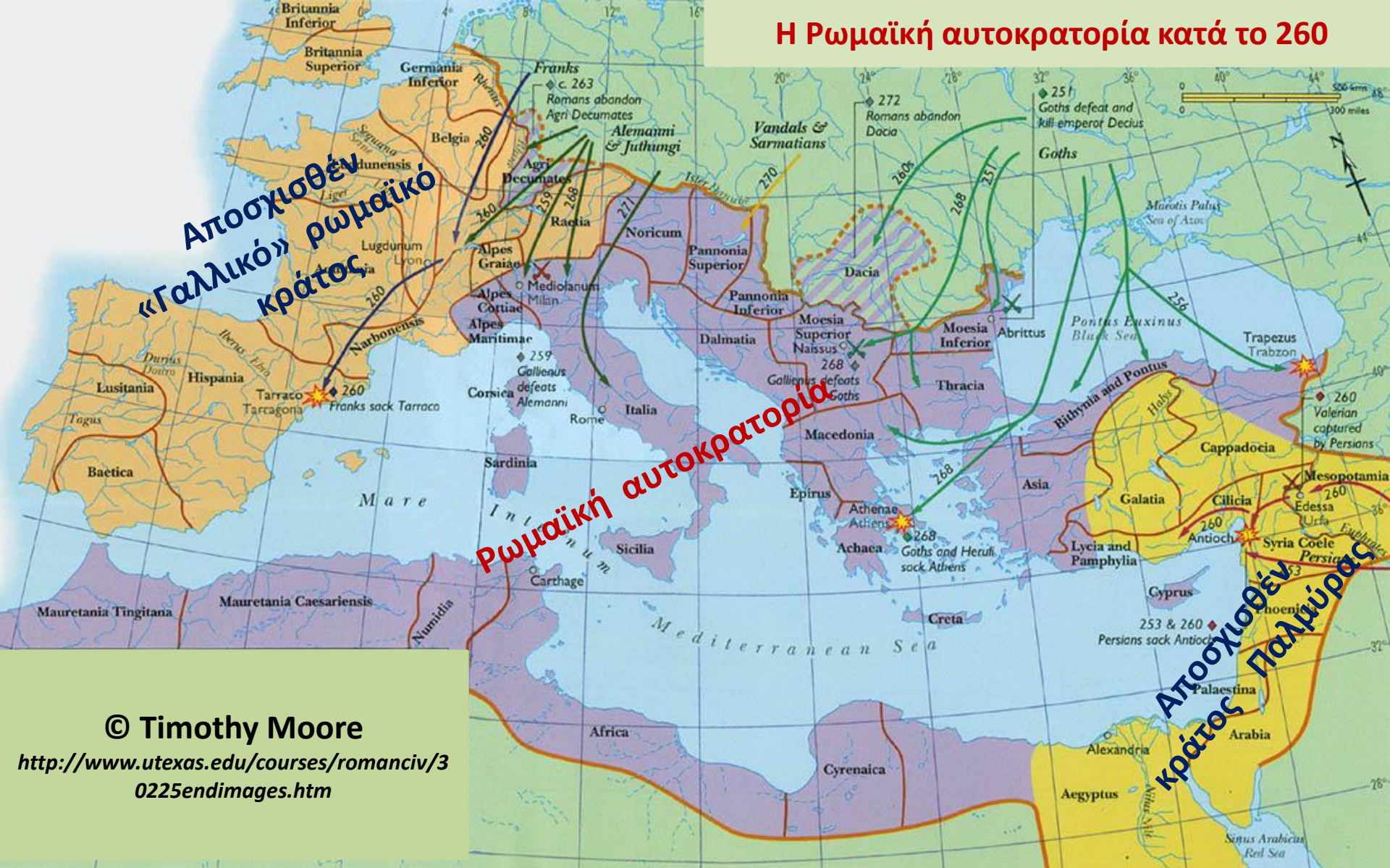
Λέξεις - κλειδιά 13^{ου} μαθήματος

- Αλλαγές
- Ανασκόπηση
- Απορίες
- Βυζαντινή αυτοκρατορία
- Βυζάντιο
- Διάβασμα
- Διοίκηση / διοικητική οργάνωση
- Εκκλησία
- Εξετάσεις
- Εχθροί
- Θεσμοί
- Μέση βυζαντινή περίοδος
- Μεταρρυθμίσεις
- Οικονομία
- Περίληψη
- Πρώιμη βυζαντινή περίοδος
- Ρωμανία
- Ρώμη
- Στρατός / στρατιωτική οργάνωση
- Συζήτηση
- Συμπεράσματα
- Ύλη εξετάσεων
- Φόροι / φορολογία
- Χάρτες
- Χριστιανισμός

Χάρτες

***Η Βυζαντινή αυτοκρατορία κατά τη λεγόμενη
«πρώιμη βυζαντινή περίοδο» (324-641)***

Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατά το 260

Αποσχισθέν
«Γαλλικό» ρωμαϊκό
κράτος

Ρωμαϊκή αυτοκρατορία

Αποσχισθέν
κράτος Παλμύρας

Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, οι αποσχισθείσες περιοχές της («Γαλλική αυτοκρατορία», Κράτος Παλμύρας) και οι ξενικές εισβολές (στην Ευρώπη Γόθων, Φράγκων, Αλαμανών και Ιουθούγγων, Βανδάλων και Σαρματών, στην Ανατολή Περσών) κατά το έτος 260 (στο απόγειο της κρίσης του 3ου αι.)

© Coppermine Photo Gallery
http://en.wikipedia.org/wiki/Tetrarchy#/media/File:Tetrarchy_map3.jpg

Οι επικράτειες των πρώτων Τετραρχών (293)
(Διοκλητιανού, Μαξιμιανού, Κωνσταντίου Χλωρού και Γαλερίου)

Η ΕΝΙΑΙΑ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΗΣ ΓΥΡΩ ΣΤΟ 300

(κατά την περίοδο των Τετραρχών, μετά την κρίση του 3^{ου} αι. μ.Χ.)

© Euratlas

Η ενιαία ακόμη ύστερη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατά το β' μισό του 4^{ου} αι.

(μετά τις διοικητικές μεταρρυθμίσεις των
Διοκλητιανού, Κωνσταντίνου Α και των
διαδόχων τους)

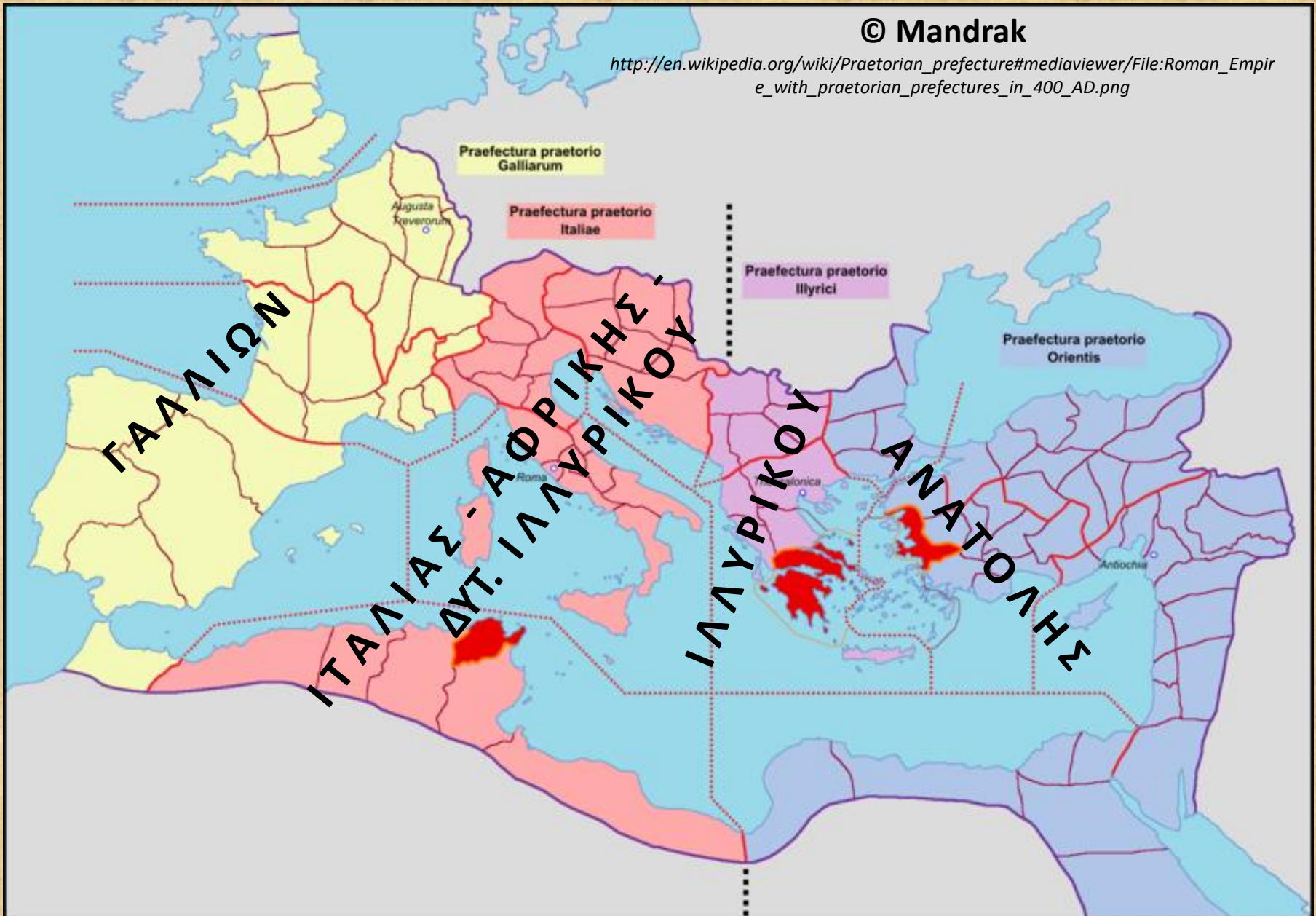
Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Ζ'

© Εκδοτική Αθηνών

Ο χάρτης απεικονίζει τη διοικητική διαίρεση με βάση την εικόνα που παρέχουν εν πολλοίς τα στοιχεία του *Laterculus Veronensis* / Πίνακα της Βερόνας (ca. 314, ο κώδικας με τον κατάλογο είναι του 7^{ου} αι.) και η *Notitia Dignitatum* (ca. τέλη 4^{ου} αι. - 430, αντίγραφο επίσημου καταλόγου με την ιεραρχία στρατιωτικών και πολιτικών αξιωμάτων του κράτους) 13

© Mandrak

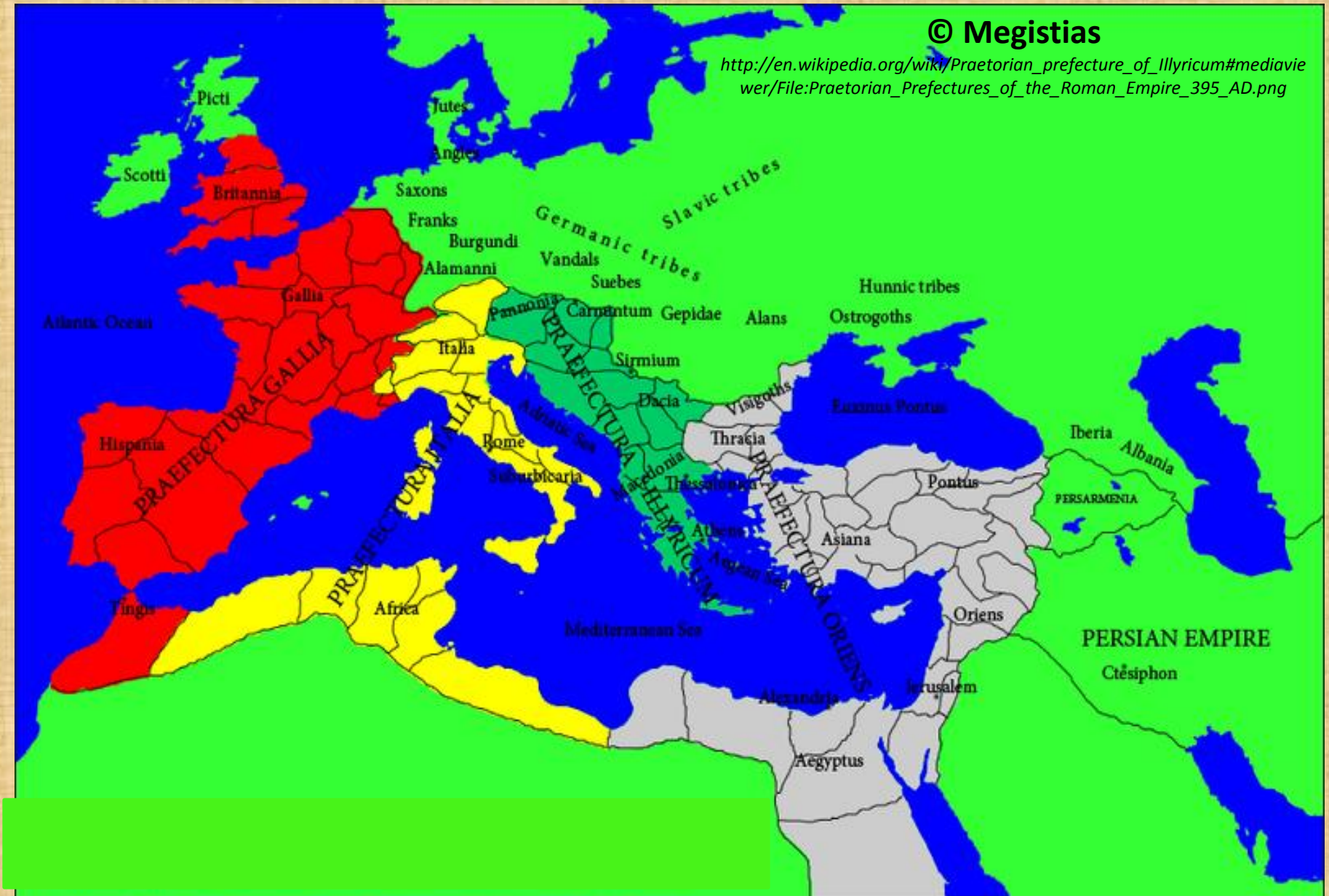
http://en.wikipedia.org/wiki/Praetorian_prefecture#mediaviewer/File:Roman_Empire_with_praetorian_prefectures_in_400_AD.png

ΟΙ 4 ΕΠΑΡΧΟΤΗΤΕΣ ΠΡΑΙΤΩΡΙΟΥ (PRAEFECTURAE PRAETORIO) ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΕΤΟΣ 400
(με κόκκινο δηλώνονται οι επιμέρους επαρχίες που είχαν ως επικεφαλής ανθυπάτους)

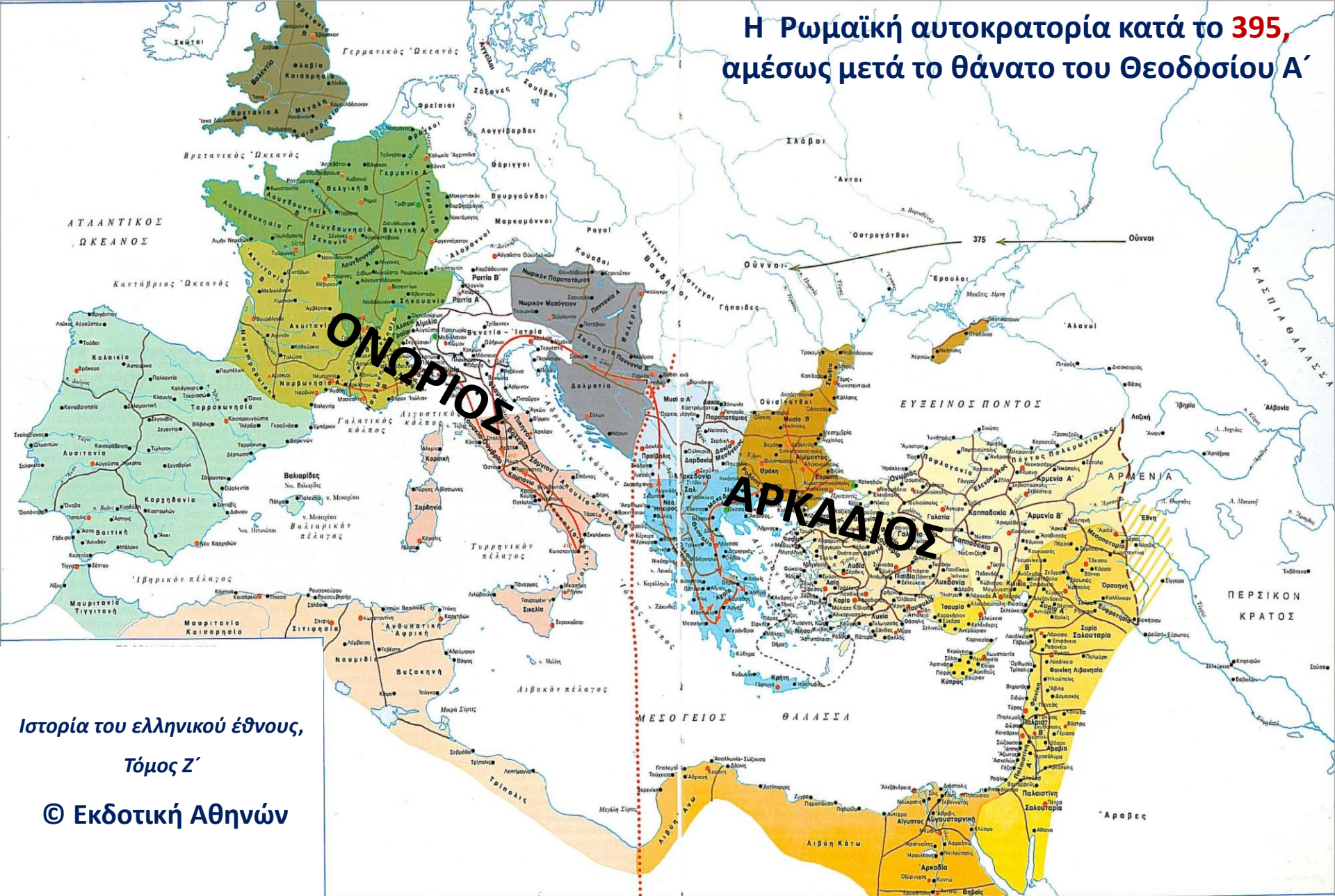
© Megistias

http://en.wikipedia.org/wiki/Praetorian_prefecture_of_Illyricum#mediaviewer/File:Praetorian_Prefectures_of_the_Roman_Empire_395_AD.png

**ΟΙ 4 ΕΠΑΡΧΟΤΗΤΕΣ ΠΡΑΙΤΩΡΙΟΥ (PRAEFECTURAE PRAETORIO)
ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 395**

Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατά το 395, αμέσως μετά το θάνατο του Θεοδοσίου Α΄

ΟΝΩΡΙΟΣ

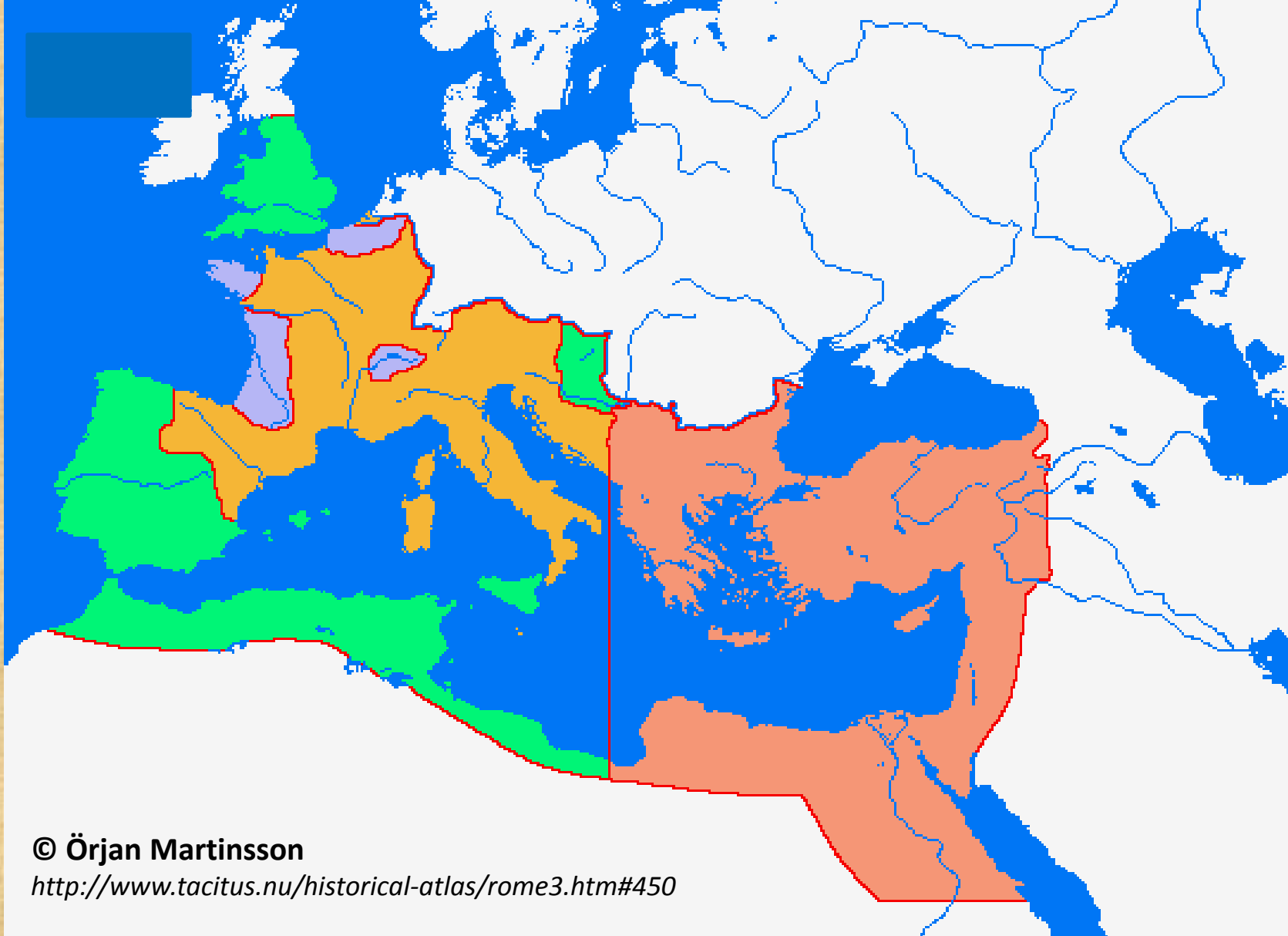
ΑΡΚΑΔΙΟΣ

Ιστορία του ελληνικού έθνους,

Τόμος Ζ΄

© Εκδοτική Αθηνών

Με τη διακεκομμένη γραμμή στη μέση του χάρτη δηλώνονται τα όρια άμεσης δικαιοδοσίας των αδελφών αυτοκρατόρων Αρκαδίου και Ονωρίου (γιων του Θεοδοσίου Α΄), αν και η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία παρέμεινε τυπικά ενωμένη

© Örjan Martinsson

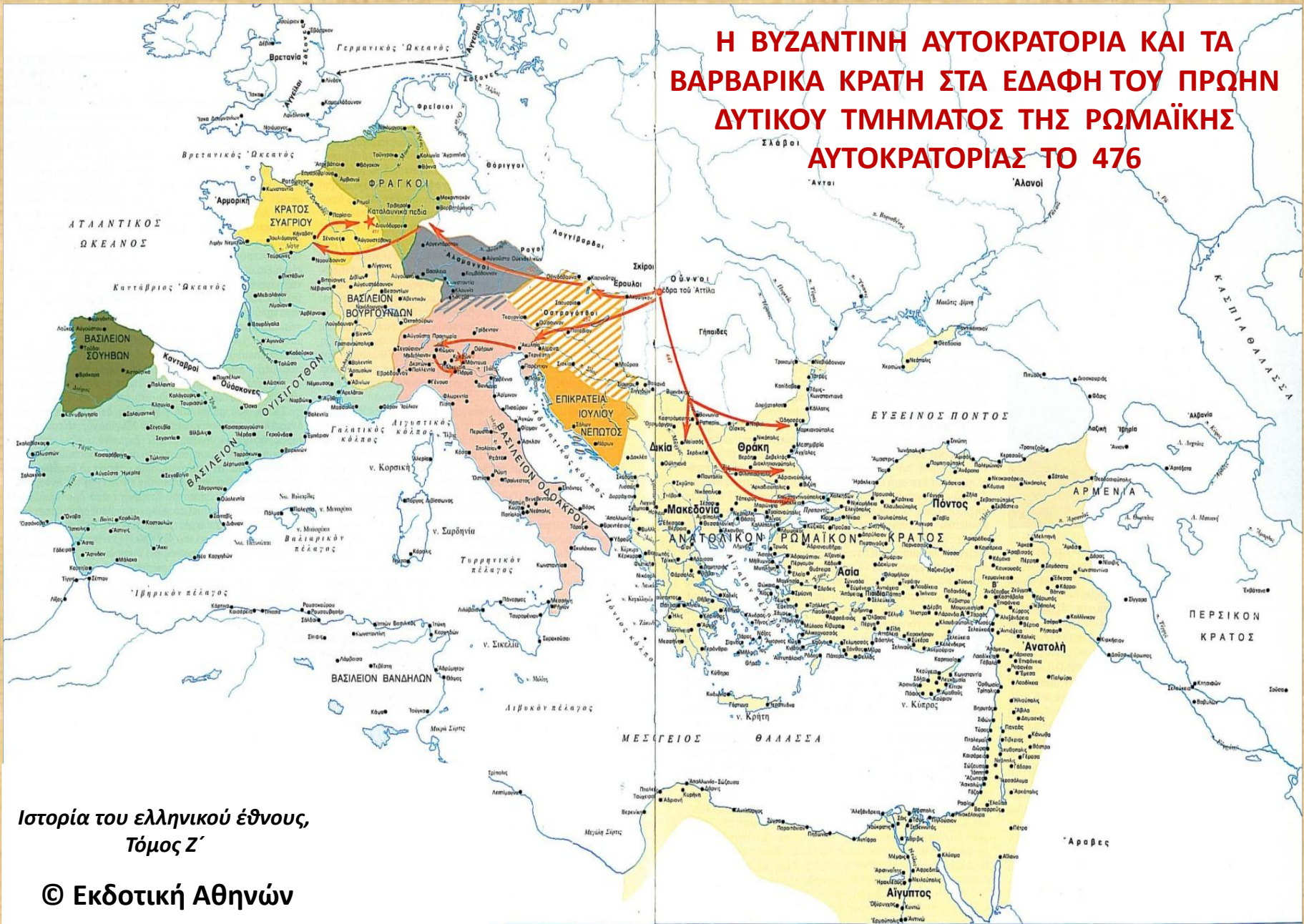
<http://www.tacitus.nu/historical-atlas/rome3.htm#450>

Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία κατά το έτος 450

Εικονίζονται το ανατολικό τμήμα του κράτους (Βυζάντιο)

και οι εδαφικές απώλειες (με πράσινο χρώμα) του δυτικού τμήματος έως το 450

Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΡΒΑΡΙΚΑ ΚΡΑΤΗ ΣΤΑ ΕΔΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΤΟ 476

Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Ζ΄

© Εκδοτική Αθηνών

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία και (με κόκκινο χρώμα) τα γερμανικά «βαρβαρικά» κράτη στα εδάφη του πρώην δυτικού τμήματος της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας το 476

[Με μπλε χρώμα οι περιοχές που ήλεγχαν οι τελευταίοι Ρωμαίοι στη Δύση]

Ιστορία του ελληνικού έθνους, Τόμος Ζ΄

© Εκδοτική Αθηνών

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΡΩΜΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΟΥ ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΕΤΟΣ 500

Οστρογότθοι

ΠΕΡΣΕΣ

ΤΑ ΝΕΑ «ΒΑΡΒΑΡΙΚΑ» ΚΡΑΤΗ (ΒΗΣΙΓΟΤΘΟΙ, ΦΡΑΓΚΟΙ, ΟΣΤΡΟΓΟΤΘΟΙ, ΣΟΥΗΒΟΙ, ΒΟΥΡΓΟΥΝΔΟΙ, ΑΛΑΜΑΝ- ΝΟΙ, ΒΑΝΔΑΛΟΙ) ΣΤΑ ΕΔΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΩΗΝ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Ζ΄

© Εκδοτική Αθηνών

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία μετά τη μερική ανάκτηση εδαφών της πρώην ρωμαϊκής Δύσης από τον Ιουστινιανό Α΄ (μέσα 6ου αι.)

Η Ιταλία γύρω
στα τέλη του 6^{ου} αι.
μετά την εγκατάσταση
των **Λογγοβάρδων**
και την ίδρυση του
αυτοκρατορικού
εξαρχάτου Ραβέννας
στα **εναπομείναντα**
βυζαντινά εδάφη
στον ιταλικό βορρά

© Castagna

http://it.wikipedia.org/wiki/Esarcato_d%27Italia#mediaviewer/File:Alboin%27s_Italy.svg

Η Ιταλία γύρω
στα τέλη του 6^{ου} -
αρχές του 7^{ου} αι.
μετά την εγκατάσταση
των **Λογγοβάρδων**
και την ίδρυση του
αυτοκρατορικού
εξαρχάτου Ραβέννας
στα εναπομείναντα
βυζαντινά εδάφη
στον ιταλικό βορρά

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΥΠΟΛΟΙΠΗ ΕΥΡΩΠΗ ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΕΤΟΣ 600

ΒΗΣΙΓΟΤΟΙ

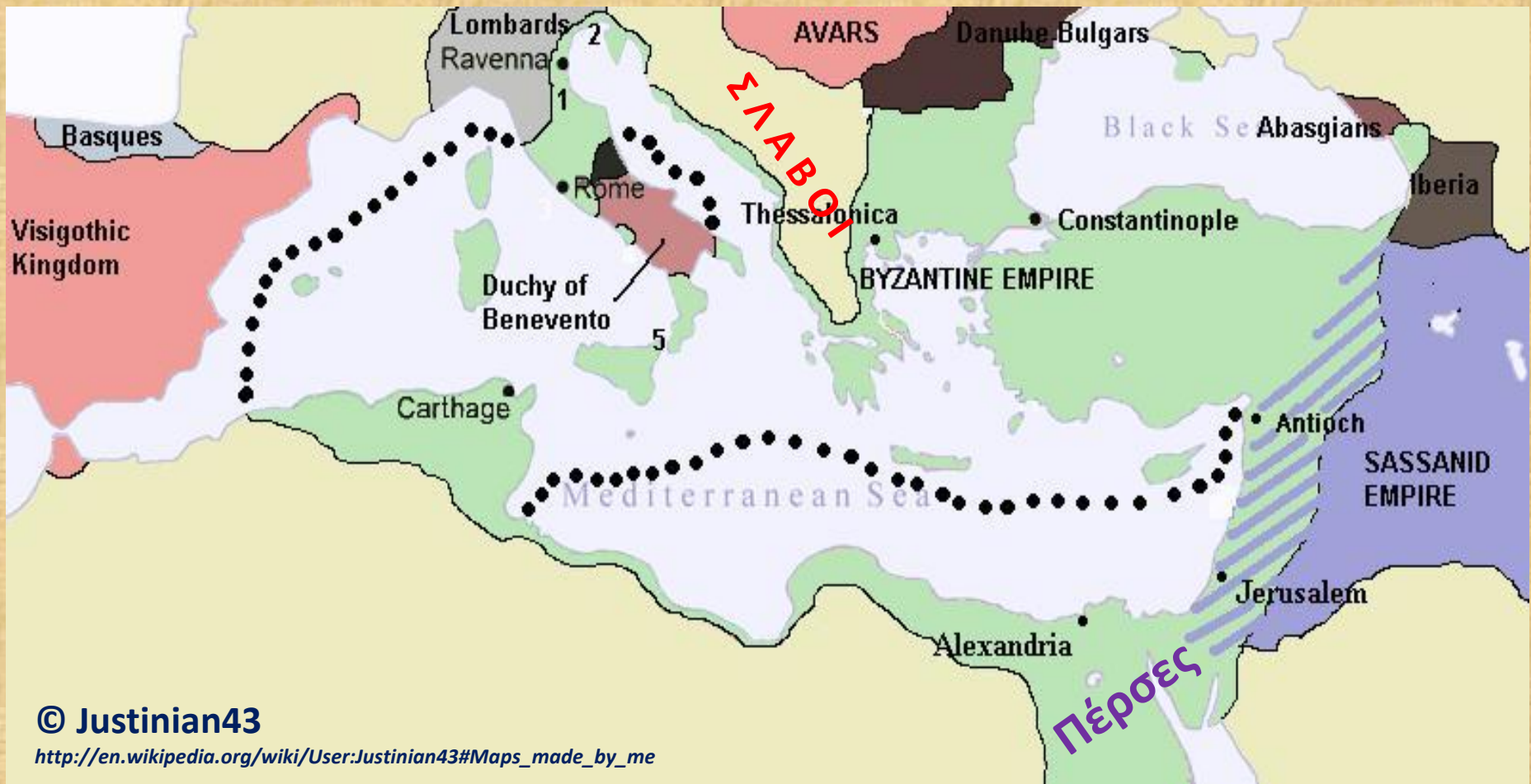
ΛΟΓΟΒΑΡΔΟΙ

ΑΒΑΡΟΙ

ΣΛΑΒΟΙ

ΧΑΖΑΡΟΙ

ΠΕΡΣΕΣ

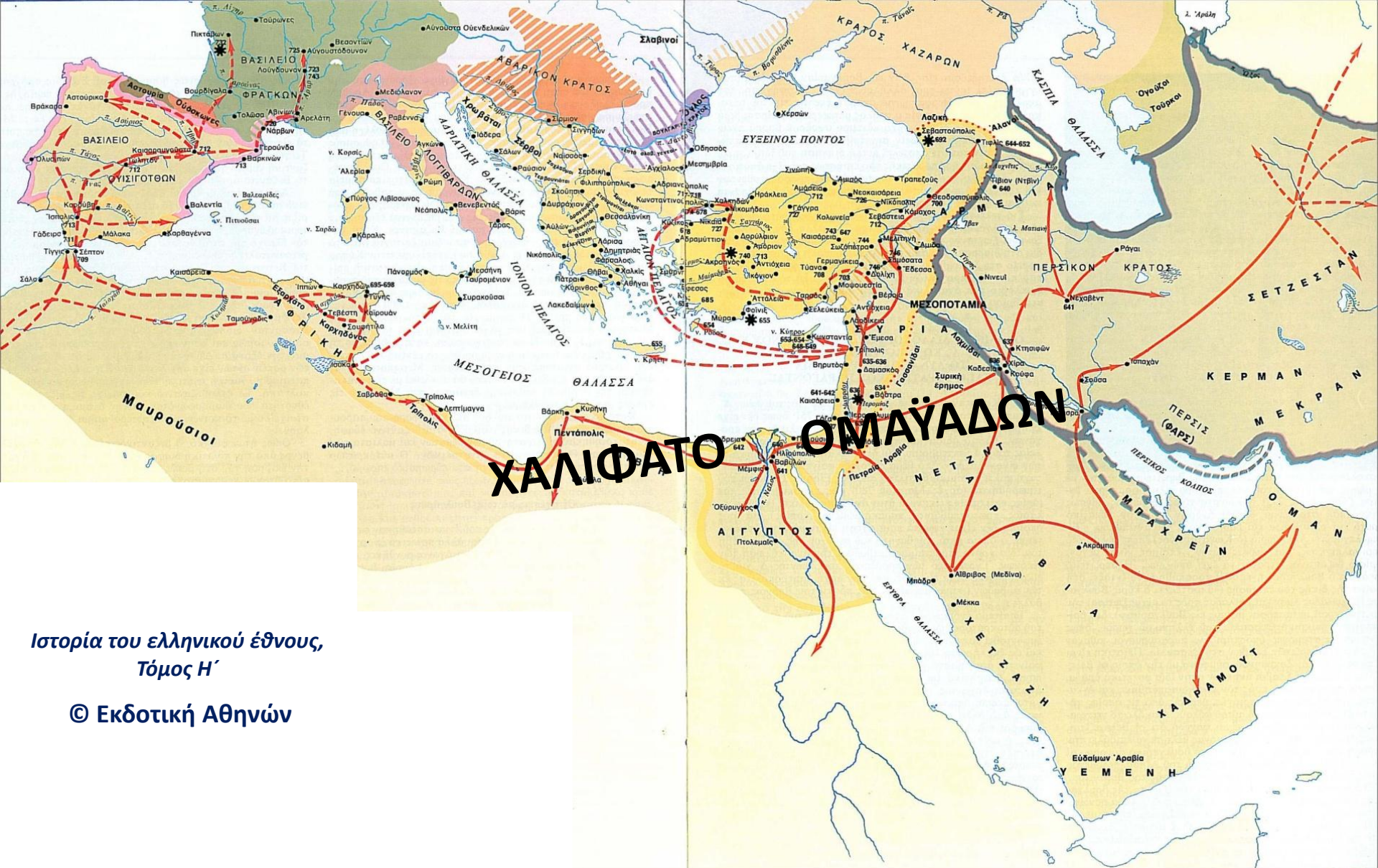
Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΙΤΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΑΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟ 627/28

(ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ - ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΑΙ ΕΝΩ ΤΑ ΣΛΑΒΙΚΑ ΦΥΛΑ ΕΓΚΑΘΙΣΤΑΝΤΑΙ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑ ΕΔΑΦΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ)

Χάρτες

***Η Βυζαντινή αυτοκρατορία κατά τη λεγόμενη
«μέση βυζαντινή περίοδο» (641 - 1041)***

Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Η΄

© Εκδοτική Αθηνών

Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ ΤΟΝ 7^ο ΑΙ.

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΑΡΑΒΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΤΗ Β. ΑΦΡΙΚΗ -

ΣΛΑΒΟΙ, ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΓΟΒΑΡΔΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ 7^ο - 8^ο αι.

Χάρτης :

© Spiridon Ion Cepleanu

http://commons.wikimedia.org/wiki/User:Spiridon_Ion_Cepleanu

Με ανοικτό γαλάζιο χρώμα υποδηλώνονται οι γεωγραφικές περιοχές των κύριων σλαβικών εγκαταστάσεων στα Βαλκάνια κατά τον 7^ο αι.

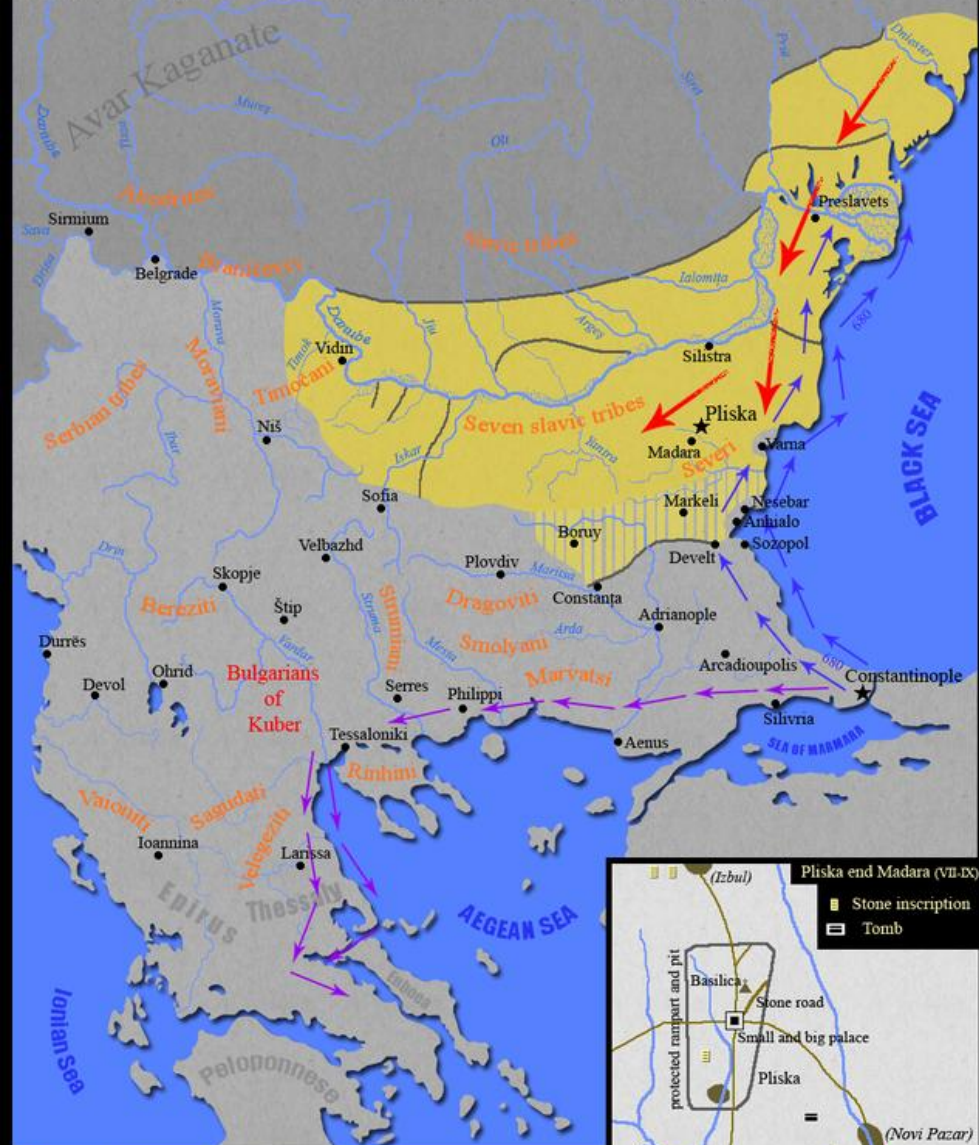
Οι κύριες
“σλαβικές”
εγκαταστάσεις στα
Βαλκάνια κατά τους
7^ο και 8^ο αι.

[πολλά παραδιδόμενα ονόματα
των συγκεκριμένων φύλων είναι
μη σλαβικής ετυμολογίας]

βλ. Φ. Μαλιγκούδης, *Σλάβοι στη με-
σαιωνική Ελλάδα. Δεύτερη επαυξημένη
έκδοση*, Θεσσαλονίκη 2013

Ιστορία του ελληνικού
έθνους, Τόμος Η'

© Εκδοτική Αθηνών

Με κίτρινο χρώμα υποδηλώνονται τα εδάφη που κατέλαβαν οι Πρωτοβούλγαροι υπό τον Ασπαρούχ στον Κάτω Δούναβη και τον Αίμο μετά το 681 καθώς και οι μετέπειτα προσαρτήσεις του Τέρβελ(η).

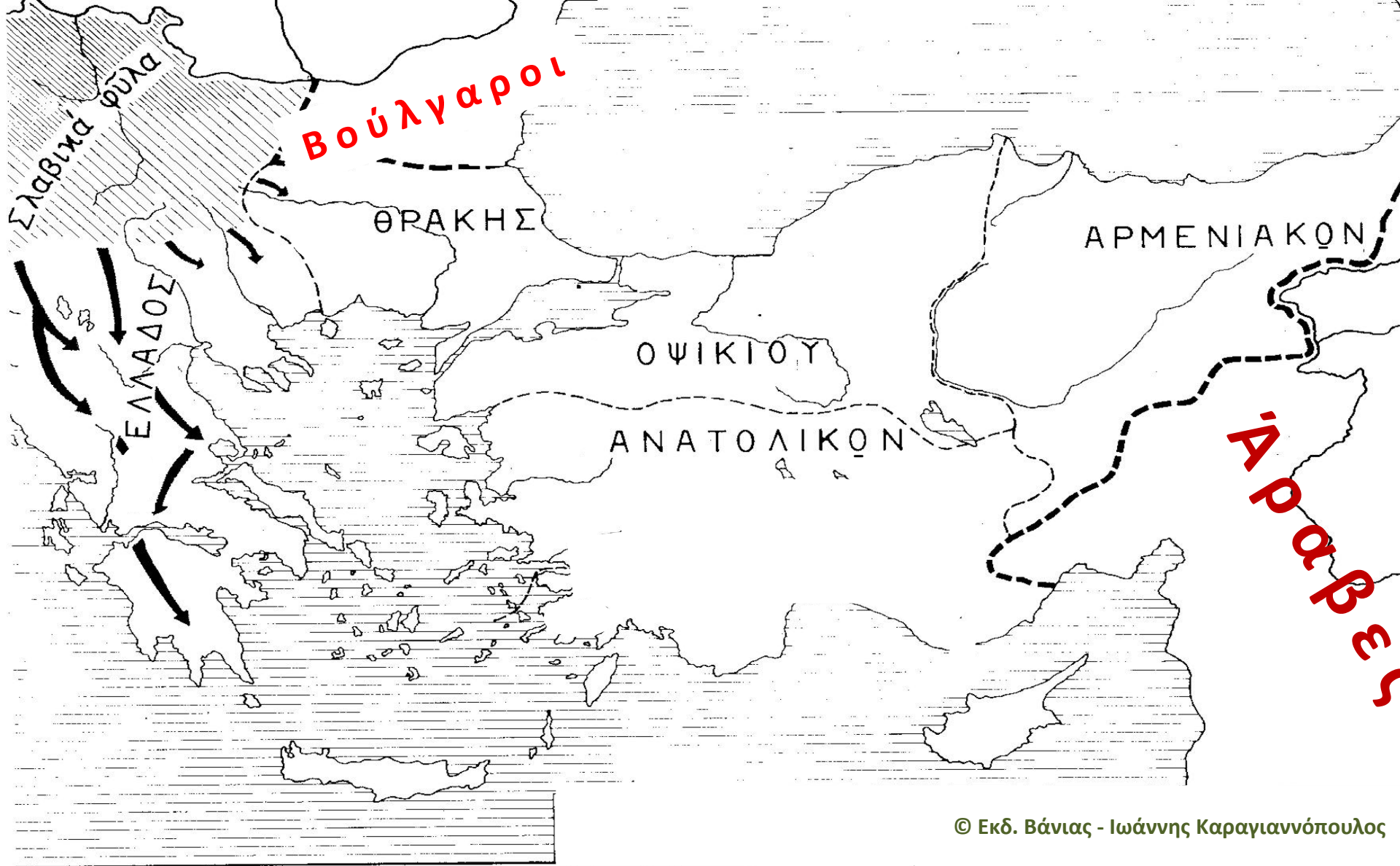
Στο μεγάλο χάρτη υποδηλώνονται και τα νεοεγκατεστηθέντα σλαβικά φύλα στα Βαλκάνια τον 7^ο αι. καθώς και οι εκστρατείες των Βυζαντινών για τον έλεγχο αυτών στις νότιες περιοχές της Χερσονήσου.

- Bulgaria under Asparuh
- Territorial expansion of Tervel
- Byzantine Empire
- Bulgarians of Asparuh
- Campaign of Constantine IV against Asparukh
- Campaign of Byzantine Empire against Slavic tribes
- Timoçani
- Slavic tribe
- Border rampart

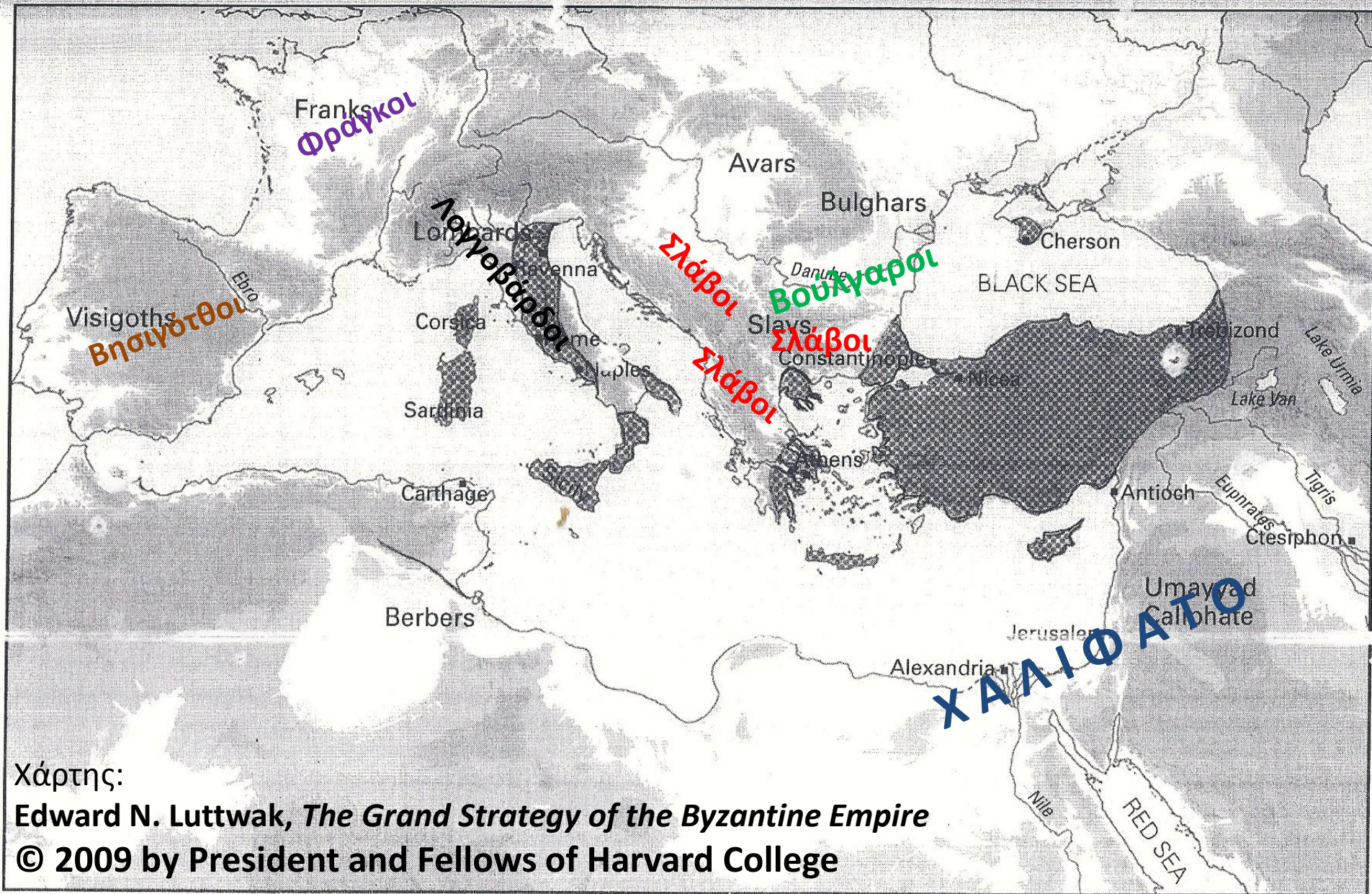

© Kandi

http://en.wikipedia.org/wiki/Bulgarian_Empire#/media/File:The_foundation_of_the_BG.png

- Τα γεωγραφικά όρια στρατιωτικού ελέγχου των πρώτων αυτοκρατορικών **στρατηγιών** στα τέλη του 7^{ου} αι. (μετά τα μέσα του 8^{ου} αι. αποκαλούνται **θέματα**)
- Η σλαβική και η βουλγαρική εγκατάσταση στα Βαλκάνια κατά τον 7^ο αι.

Η υποτιθέμενη έκταση της αυτοκρατορίας γύρω στο 681

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΙΤΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΚΡΑΤΗ ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΕΤΟΣ 700, ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΩΝ ΤΗΣ ΚΤΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΑΡΑΒΙΚΟ ΧΑΛΙΦΑΤΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΣΤΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟ ΤΟΥ ΑΙΜΟΥ (ΚΑΤΩ ΔΟΥΝΑΒΗΣ)

Φράγκοι

Λογγοβαρδοί

Άβαροι

Βούλγαροι

Χάζαροι

Βησιγότθοι

Βυζαντινή αυτοκρατορία

Χαλιφάτο Ομαϊάδων

Το ανατολικό σύνορο της αυτοκρατορίας με το αντίπαλο Αραβικό χαλιφάτο και μικρασιατικά «θέματα» της γύρω στο 740
 (πριν τη διάσπαση των τελευταίων και τη δημιουργία επιπρόσθετων επί Κωνσταντίνου Ε΄)

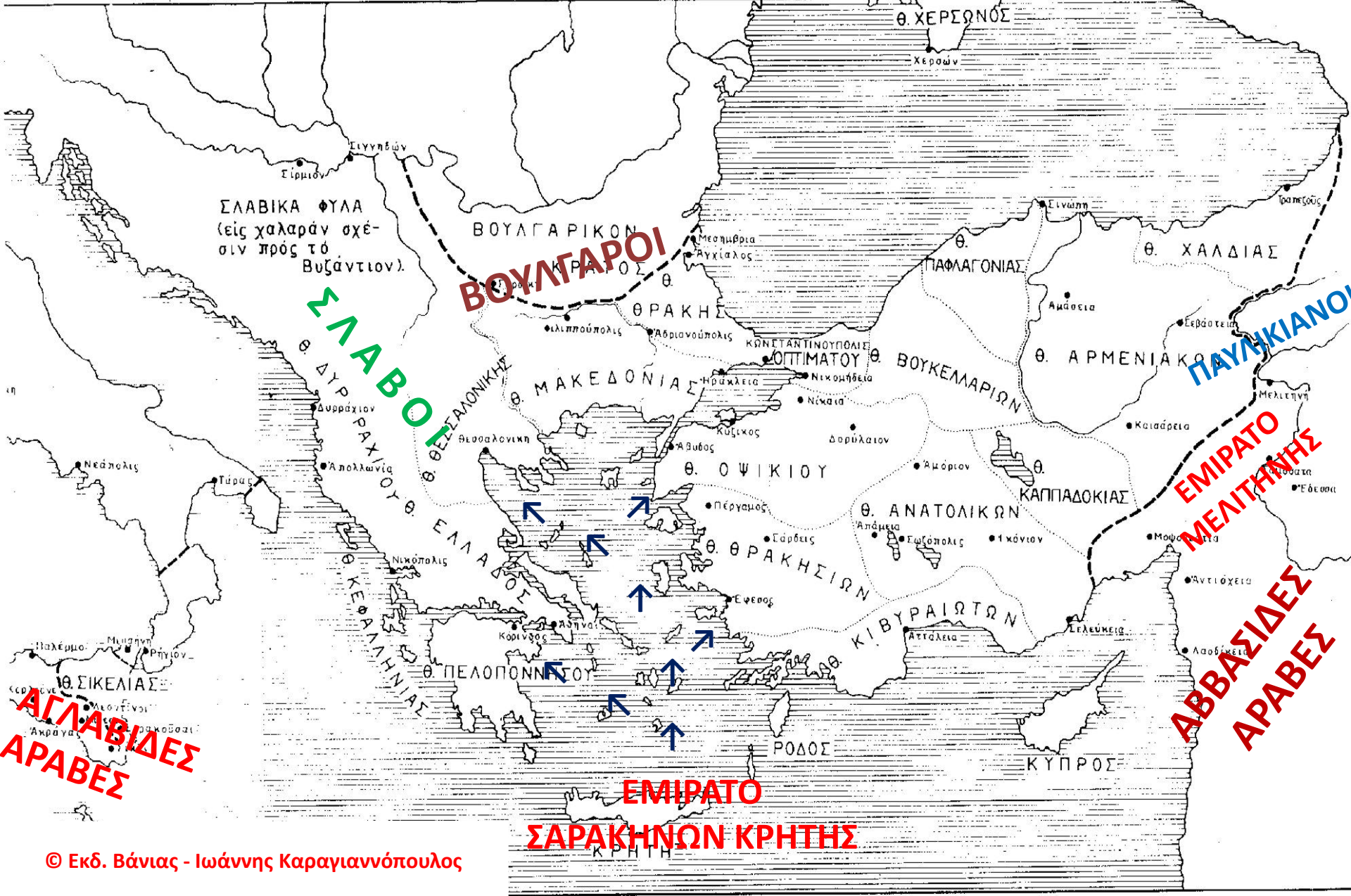

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία και οι γείτονές της γύρω στο έτος 800

Η διεθνής εδαφική κατάσταση γύρω στο έτος 800

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία, το Αραβικό χαλιφάτο, το εμιράτο της Κόρδοβας, το ισχυρότατο Φραγκικό βασίλειο, το Βουλγαρικό χανάτο και το Χαζαρικό χανάτο

© Εκδ. Βάνιας - Ιωάννης Καραγιαννόπουλος

ΤΑ «ΘΕΜΑΤΑ» ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΤΟΥ 9^{ου} αι.

Ιστορία του ελληνικού έθνους,
 Τόμος Η΄
 © Εκδοτική Αθηνών

- Η αυτοκρατορία και οι γείτονές της κατά τους 8^ο - πρώτο μισό 10^{ου} αι.
- Οι αραβικές πειρατικές επιθέσεις στην κεντρική και ανατολική μεσόγειο
- Το βυζαντινό ιεραποστολικό έργο

© Cplakidas

http://commons.wikimedia.org/wiki/User:Cplakidas#/media/File:Byzantine_Greece_ca_900_AD.svg

Τα αυτοκρατορικά «θέματα» του ελλαδικού χώρου και της δυτικής Μ. Ασίας γύρω στο έτος 900

Η υποτιθέμενη έκταση
του Βουλγαρικού
κράτους επί **τσάρου**
Συμεών (893-927)

© Todor Borzhinov

<http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bulgaria-%28893-927%29-TsarSimeon-byTodorBozhinov.png>

TsarSimeon-byTodorBozhinov.png

Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Η΄

© Εκδοτική Αθηνών

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία και τα τότε θέματά της στα μέσα περίπου του 10^{ου} αι.
(πριν τη βυζαντινή επέκταση στην Ανατολή και τα Βαλκάνια)

Ο γεωγραφικός χώρος
της βυζαντινο-βουλγαρικής
αντιπαράθεσης
(986-1018)
επί αυτοκράτορα
Βασιλείου Β΄ (976-1025)
και τσάρου
Σαμουήλ (976-1018)

Η μεγαλύτερη έκταση του Βουλγαρικού κράτους επί τσάρου Σαμουήλ (ca. 1000) και οι εκστρατείες του τελευταίου (κόκκινες γραμμές) και του αυτοκράτορα Βασιλείου Β΄ (μπλε γραμμές) κατά το βυζαντινο-βουλγαρικό πόλεμο (986-1018)

Χάρτης: © Kandi

http://en.wikipedia.org/wiki/Samuel_of_Bulgaria#/media/File:First_Bulgarian_Empire_%28976-1018%29.png

Χάρτης:
A. Guillou, Βυζαντινός πολιτισμός
 © Ελληνικά γράμματα

Η νότια Ιταλία στο α΄ μισό του 11^{ου} αι., μετά την ενίσχυση της βυζαντινής κυριαρχίας υπό τον ικανό τοπικό κατεπάνω Βασίλειο Βοϊωάννη (βυζαντινές πόλεις με κόκκινα γράμματα)

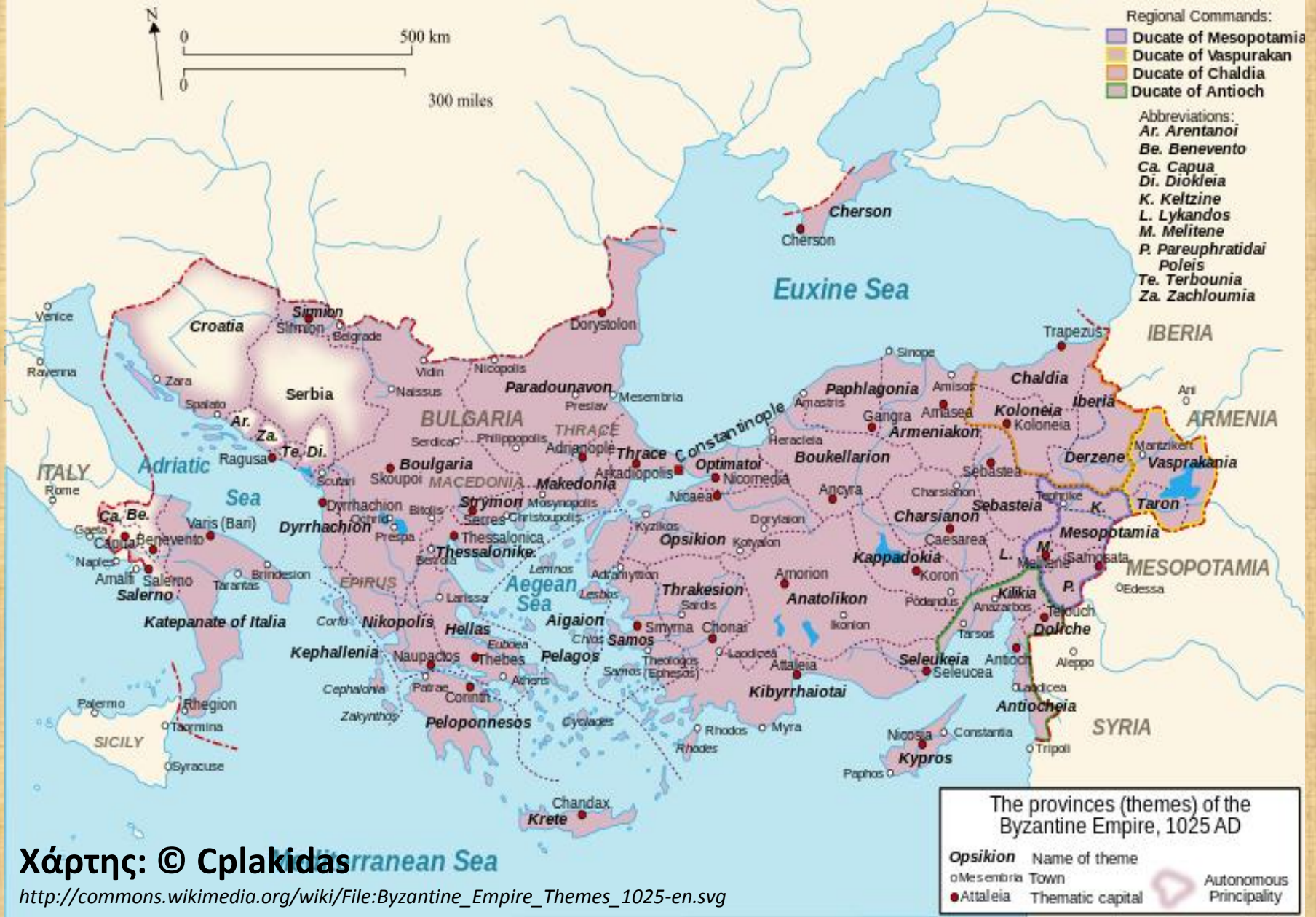
Η ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 1025 (τέλη βασιλείας του Βασιλείου Β΄)

© Flyax και Cplakidas

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Map_Byzantine_Empire_1025-fr.svg#mediaviewer/File:Map_Byzantine_Empire_1025-el.svg

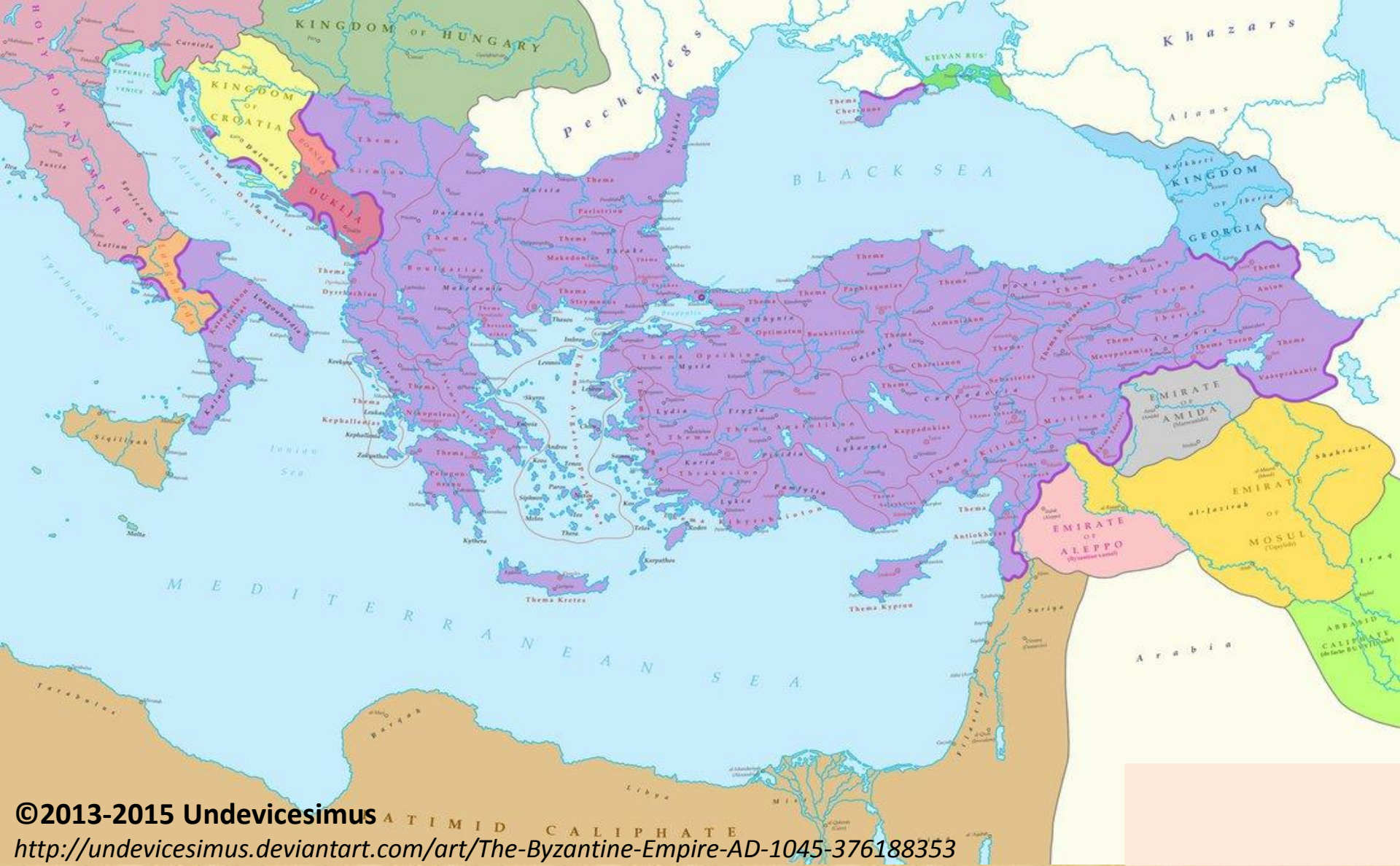
Εκτός από την προσάρτηση της Βουλγαρίας, της Κιλικίας, της βορειοδυτικής Συρίας και της δυτικής Αρμενίας έως το 1025, εικονίζονται και οι τελευταίες εφήμερες ανακτήσεις της αυτοκρατορίας μετά το 1025 στην Αρμενία (Ανίον), τη βόρεια Μεσοποταμία (Εδεσσα) και τη Σικελία

Η αυτοκρατορία με τα παλαιά θέματα και τα νέα **δουκάτα** και **κατεπανάτα** της γύρω στο 1025

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία με τα παλαιά θέματα και τα νέα δουκάτα και κατεπανάτα της γύρω στο 1^ο μισό - μέσα του 11^{ου} αι.

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία και τα γειτονικά της κράτη γύρω στο 1045

Ιστορία του ελληνικού έθνους,
Τόμος Η'

© Εκδοτική Αθηνών

Το ανατολικό αυτοκρατορικό σύνορο στα μέσα του 11^{ου} αι. - Δουκάτα ή κατεπανάτα

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία γύρω στο έτος 1081

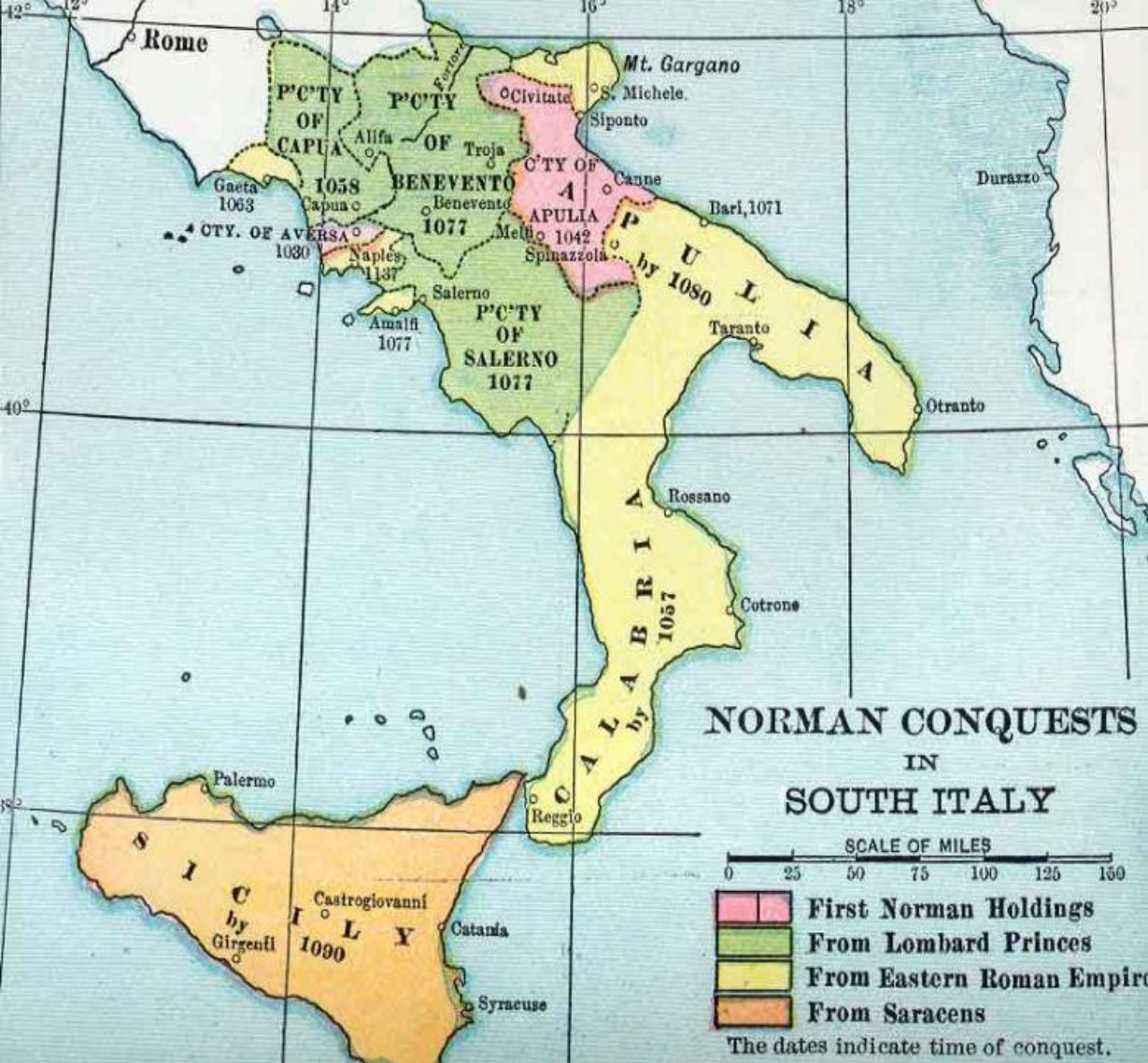
Η βυζαντινή κατάρρευση και η τουρκική κυριαρχία στην Ανατολή

Οι περιοχές της Αντιόχειας, της Μελιτηνής και της Έδεσσας ελέγχονται ακόμη από ημιανεξάρτητους Αρμένιους αυτοκρατορικούς διοικητές, όπως ο Φιλάρετος Βραχάμιος

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία γύρω στο έτος 1081

Η σχεδόν πλήρης βυζαντινή κατάρρευση και η τουρκική κυριαρχία στην Ανατολή, η απειλή των Πετσενέγων και των Νορμανδών στη Χερσόνησο του Αίμου

Χάρτης:
E. W. Dow, *Atlas of European History*, New York 1907
 © Henry Holt and Company
<http://www.humanitiesweb.org/spa/gpi/ID/211>

Η σταδιακή απόσπαση της βυζαντινής νότιας Ιταλίας και η κατάληψη της αραβοκρατούμενης Σικελίας από τους Νορμανδούς του Ροβέρτου Γυισκάρδου (μέσα - β' μισό 11^{ου} αι.)

Γενικά συμπεράσματα

Γενικά συμπεράσματα

Η χρονική περίοδος 324 - 1081 καλύπτει ουσιαστικά το σύνολο της λεγόμενης «**πρώιμης**» (324-641) αλλά και το μεγαλύτερο μέρος ή (κατ' άλλους) το σύνολο και της «**μέσης βυζαντινής περιόδου**» (641-1081 ή 641-1204).

Επιπρόσθετα, καλύπτει την τελευταία φάση της εποχής που ονομάζεται γενικά «**ύστερη αρχαιότητα**» καθώς και μεγάλο μέρος των καθ'αυτό μεσαιωνικών χρόνων.

Γενικά συμπεράσματα

Η Βυζαντινή ή Ανατολική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία (στην πραγματικότητα «*Ρωμαίων βασιλεία*», «*Ρωμαίων αρχή*» ή απλώς «*Ρωμανία*») αποτέλεσε το ανατολικό τμήμα του Ρωμαϊκού κράτους που επιβίωσε μετά τον 5^ο αι., εν αντιθέσει με τη ρωμαϊκή Δύση που έπαψε τότε να υφίσταται εξαιτίας των γερμανικών (κυρίως) εισβολών στα εδάφη της (μεταξύ 406-476).

Οι βασικοί συντελεστές (παράγοντες διαμόρφωσης) του Βυζαντινού κράτους και του βυζαντινού κόσμου υπήρξαν οι εξής: **(α)** το παλαιό ρωμαϊκό κρατικό υπόβαθρο (τουλάχιστον έως τον 7^ο αι.), **(β)** οι μεγάλες οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές και οι συνακόλουθες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές στον κρατικό και κοινωνικό βίο της αυτοκρατορίας (4^{ος} αι.), **(γ)** η ελληνική γλώσσα και η ισχυρή ελληνική πολιτιστική επίδραση στην κατά τα άλλα πολυφυλετική και πολύγλωσση ρωμαϊκή Ανατολή (και η ολοένα μεγαλύτερη ψυχική και γλωσσική απόσταση μεταξύ Δύσης - Ανατολής) και **(δ)** η επιβολή και επιρροή του χριστιανισμού (4^{ος} αι.).

Γενικά συμπεράσματα

Το Βυζάντιο θα συνεχίσει να προασπίζεται έως το τέλος τη ρωμαϊκή του προέλευση, την αποκλειστικότητα στο ρωμαϊκό αυτοκρατορικό κρατικό παρελθόν, στα σύμβολα και τους τίτλους αυτού, καθώς και την αυτοκρατορική πολιτική του ιδεολογία, η οποία αξιώνει σεβασμό από τα άλλα κράτη, την πρώτη θέση στο διεθνές πολιτικό σκηνικό και τουλάχιστον θεωρητική οικουμενική κυριαρχία. Από τον 4^ο αι. ο αυτοκράτορας αποτελεί «*χριστόν Κυρίου*» και νέο Δαυίδ, ενώ το κράτος του θεωρείται το «*σκεύος εκλογής*» της Θείας βούλησης για την περιφρούρηση και επιβολή της ορθής χριστιανικής πίστης (δηλαδή της ορθοδοξίας) σε όλη την οικουμένη.

Οι απόψεις αυτές θα οδηγήσουν στην ιουστινιάνεια *reconquista* της πρώην ρωμαϊκής Δύσης τον 6^ο αι. Αργότερα ωστόσο θα δεχθούν αρκετά ισχυρό πλήγμα, μετά τις ολέθριες πολιτικές εξελίξεις του 7^{ου} αι. και τη μετέπειτα αμφισβήτηση της αποκλειστικότητας του αυτοκρατορικού τίτλου, πρώτα από τους Φράγκους του Καρλομάγνου και κατόπιν από τη μετέπειτα λεγόμενη «*Αγία ρωμαϊκή αυτοκρατορία του γερμανικού έθνους*».

Γενικά συμπεράσματα

Ο Κωνσταντίνος Α΄ (306-337), ως μονοκράτωρ του Ρωμαϊκού κράτους (324-337), μετέφερε το κέντρο βάρους της αυτοκρατορίας στην Ανατολή με την ίδρυση της *Altera Roma*, μετέπειτα *Κωνσταντινούπολης* (324-330). Ο ίδιος συγκάλεσε την Α΄ Οικουμενική σύνοδο της Νίκαιας (325) και με την πολιτική του υπέρ της Εκκλησίας έθεσε τις βάσεις για τη μετέπειτα επιβολή του χριστιανισμού (επίσημη και μοναδική θρησκεία του κράτους κατέστη όμως αργότερα επί Θεοδοσίου Α΄ [379-395]). Ο Κωνσταντίνος συνέχισε επίσης και ενίσχυσε ιδιαίτερα τη διοικητική και στρατιωτική αναδιοργάνωση του κράτους που είχε ξεκινήσει ήδη ο Διοκλητιανός (284-305) και είχε ως αποτέλεσμα το μετασχηματισμό της αυτοκρατορίας και της κοινωνίας της.

Γι' αυτούς τους λόγους ο Κωνσταντίνος Α΄ θεωρείται ο πρώτος «Βυζαντινός αυτοκράτορας» (και ο επίσκοπος Ευσέβιος που συνέγραψε γι' αυτόν ο πρώτος «Βυζαντινός» συγγραφέας [λόγω ύφους και ιδεολογικής οπτικής])

Γενικά συμπεράσματα

Κατά τον 4^ο αι. το πολίτευμα του κράτους κατέστη «**δεσποτικό**» (από *principatus* μετατρέπεται σε *dominatus*), μία «ελέω Θεού», ουσιαστικά (αλλά όχι θεσμικά και νομικά επιβαλλόμενη) κληρονομική μοναρχία. Ο αυτοκράτορας ήταν πηγή άσκησης κάθε εξουσίας. Παλαιοί και νέοι πολιτικοί παράγοντες, όπως η Σύγκλητος της Κων/πολης και ο στρατός (κάποτε ατύπως και η Εκκλησία), συνέχισαν όμως να διαδραματίζουν ενίοτε σημαντικό πολιτικό και κοινωνικό ρόλο.

Το Βυζάντιο υπήρξε κράτος ιδιαίτερα συγκεντρωτικό. Η αύξηση της κεντρικής γραφειοκρατίας και του στρατού στα τέλη του 3^{ου} και ακόμη περισσότερο τον 4^ο αι. έριξε ωστόσο τεράστια φορολογικά βάρη στους υπηκόους (και όχι πλέον πολίτες) του κράτους, τους οποίους το τελευταίο επιχείρησε να προσδέσει με τα επαγγέλματά τους.

Γενικά συμπεράσματα

Η παλαιά τοπική αυτοδιοίκηση στη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία, που εκφραζόταν μέσω των πόλεων μεταξύ 1^{ου} - 3^{ου} αι., έπαψε προοδευτικά να υφίσταται. Ο αστικός βίος άρχισε σιγά-σιγά να υποχωρεί, καθώς οι πόλεις και οι άρχουσες τάξεις τους υπέστησαν ποικίλα εσωτερικά και εξωτερικά πλήγματα μεταξύ 3^{ου} - 7^{ου} αι. Οι παλαιές αστικές ελίτ (βουλευτές) αντικαταστάθηκαν από νέους τοπικά ισχυρούς (πρωτεύοντες, κτήτορες, οικήτορες, επισκόπους). Ο μοναδικός αυτοκράτορας που επιχείρησε να ανακόψει αυτήν την εξέλιξη υπήρξε ο Ιουλιανός (361-363).

Οι περισσότερες πόλεις που επιβιώνουν, μετατρέπονται έως τους 6^ο - 7^ο αι. σε κάστρα, δηλαδή σε οχυρωμένους μικρούς οικισμούς, συνήθως σε υψηλές ή απρόσιτες τοποθεσίες. Οι άνθρωποι μετακινούνται για να επιβιώσουν είτε στις εναπομείνασες μεγαλουπόλεις είτε σε μικρότερους οικισμούς στην ύπαιθρο. ⁶³

Γενικά συμπεράσματα

Οι 4 πρώτες **Οικουμενικές σύνοδοι** (325, 381, 431, 451) καθορίζουν την εκκλησιαστική οργάνωση και κυρίως διευκρινίζουν τα χριστολογικά ζητήματα και τη διατύπωση και επιβολή του «ορθόδοξου» δόγματος. Διαφορετικές δογματικές απόψεις (π.χ. μονοφυσιτισμός στη σημιτική Ανατολή και β. Αφρική) θα συνεχίζουν να διαιρούν την αυτοκρατορία.

Ο 6^{ος} αι. υπήρξε η εποχή της μεγαλεπήβολης **ιουστινιάνειας ανάκτησης** τμήματος της πρώην ρωμαϊκής Δύσης καθώς και μεγάλων οικοδομικών (π.χ. Αγία Σοφία) και νομοθετικών επιτευγμάτων («*Corpus iuris civilis*»), αλλά παράλληλα και η περίοδος γρήγορης μετάβασης σε συνθήκες τυπικά μεσαιωνικές. Οι πόλεις παρακμάζουν, ο πληθυσμός μειώνεται, οι αποστάσεις μεγαλώνουν, η ανασφάλεια επικρατεί, όπως και οι ενδημικές ασθένειες και οι λιμοί, το εμπόριο μεγάλων αποστάσεων θα αρχίσει σιγά-σιγά να μειώνεται, όπως και η βιοτεχνική παραγωγή. Η θρησκεία, η ενισχυόμενη λατρεία των λειψάνων και των εικόνων διαδραματίζουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στις ζωές των ανθρώπων.

Γενικά συμπεράσματα

Οι εξελίξεις του 7^{ου} αι. (νικηφόρος αλλά καταστροφικός αμυντικός πόλεμος εναντίον της Περσίας, μετέπειτα πτώση της [ελληνορωμαϊκής] βυζαντινής Ανατολής και της βυζ. Αιγύπτου στους Άραβες, σλαβικές και βουλγαρικές εγκαταστάσεις στα Βαλκάνια) ολοκλήρωσαν την προϊούσα παρακμή των πόλεων, το λεγόμενο «σταδιακό εξαγροτισμό» της βυζαντινής κοινωνίας και τη μετάβαση σε έναν πολύ πιο απλοϊκό αγροτικό βίο.

Το αστικό δίκτυο έχει δεχθεί τρομερά πλήγματα και ο αρχαίος αστικός βίος έχει εκλείψει οριστικά. Η ύπαιθρος υπέστη επίσης αρκετές καταστροφές. Το κράτος έχει απολέσει τις σημαντικότερες πόλεις του (πλην της Κων/πολης και της Θεσσαλονίκης), τεράστιο τμήμα των εσόδων του, μεγάλο μέρος του πληθυσμού και των στρατιωτικών του δυνάμεων, ενώ παράλληλα συνεχίζει να αντιμετωπίζει τεράστιο εξωτερικό κίνδυνο, κυρίως από τους Άραβες. Για να επιβιώσει αναγκάζεται εκ των πραγμάτων να αλλάξει σταδιακά την οργάνωση, τις δομές και τους θεσμούς του.

Γενικά συμπεράσματα

Το κολοβωμένο κράτος αναγκάστηκε λοιπόν μετά τα μέσα του 7^{ου} αι. να μεταβάλει προοδευτικά τη διοικητική (κεντρική και περιφερειακή), οικονομική και στρατιωτική του οργάνωση. Οι πρωτοβυζαντινές κεντρικές υπηρεσίες και αξιωματούχοι («*magister officiorum*», «*comitiva sacrarum largitionum*», «*comitiva rei privatae*», «*comitiva sacri patrimonii*») δίνουν τη θέση τους σε νέους θεσμούς («*λογοθέσιον γενικού*», «*λογ. στρατιωτικού*», «*λογ. ειδικού*» και «*λογ. δρόμου*», «*σέκρετον σακέλλης*»). Οι παλαιές περιφερειακές ενότητες («*επαρχότητες πραιτωρίου*» και «*επαρχίες*») χάνουν επίσης τις αρμοδιότητές τους και σταδιακά εξαφανίζονται.

Από τα μέσα του 7^{ου} αι. κυριαρχεί λοιπόν πλέον ως επίσημη κρατική γλώσσα η ελληνική, ενώ έχουμε σαφή στροφή από το ρωμαϊκό θεσμικό παρελθόν σε μία νέα (οργανωμένη σε άλλα πρότυπα) «εξελληνισμένη» αυτοκρατορία της Ανατολής.

Γενικά συμπεράσματα

Κατά τους 7^ο - 9^ο αι. η νομισματική κυκλοφορία εκ των πραγμάτων περιορίστηκε, ενώ ενισχύθηκαν οι καταβολές φόρων σε είδος για τις ανάγκες του στρατού και γενικά του κράτους. Για την εξυπηρέτηση αυτών χρησιμοποιείται μεταξύ των μέσων του 7^{ου} και των μέσων του 8^{ου} αι. ο θεσμός των επαρχιακών (κυρίως) αποθηκών και των διοικητών τους κομμερκιαρίων. Ο παλιός υπολογισμός του πρωτοβυζαντινού βασικού φόρου («*annona*») μέσω της «*iugatio - caritatio*» εγκαταλείπεται.

Στη μέση βυζαντινή περίοδο κυριαρχούν ο νέος βασικός αγροτικός φόρος («*δημόσιος κανών*»), ο φόρος εστίας («*καπνικόν*»), οι έκτακτες επιβαρύνσεις («*αγγαρείες*», «*επήρειες*», «*δοσίματα*») και οι τελωνειακοί δασμοί («*κομμέρκια*»).

Γενικά συμπεράσματα

Η συγκρότηση των «θεμάτων» (= διοικητικών περιφερειών και στρατιωτικών σωμάτων υπό έναν «στρατηγό») μετά τα μέσα του 8^{ου} αι. επιβεβαίωσε την ολοκλήρωση της σταδιακής «στρατιωτικοποίησης» της επαρχιακής διοίκησης (που είχε ξεκινήσει δειλά ήδη τον 6^ο αι.) καθώς και την εξαφάνιση των πρωτοβυζαντινών πολιτικών περιφερειακών διοικήσεων («επαρχοτήτων πραιτωρίου» και «επαρχιών»).

Τα «θέματα» βασίζονταν κυρίως στην ύπαρξη κατόχων μικρής ή μεσαίας έκτασης γαιών που υπηρετούν υποχρεωτικά τοπική στρατιωτική υπηρεσία ορισμένους μήνες το χρόνο, χωρίς να πληρώνονται μισθούς. Έτσι η αυτοκρατορία μπορεί να βασίζεται σε έναν εθνικό στρατό που αμυνόταν τοπικά (ειδικά εναντίον των Αράβων στη Μ. Ασία). Το κράτος δεν χρειάζεται να ξοδέψει σημαντικά ποσά γι' αυτόν το στρατό (πράγμα που δεν μπορούσε να πράξει πλέον), εν αντιθέσει με τις υψηλές πληρωμές των άλλοτε επαγγελματιών στρατιωτών της έως και τον 7^ο αι.

Γενικά συμπεράσματα

Στους λεγόμενους «σκοτεινούς αιώνες του Βυζαντίου» (7^{ος} - 9^{ος}), γνωστούς με αυτόν τον τρόπο εξαιτίας της έλλειψης επαρκών πηγών, το μικρότερο, πτωχότερο αλλά και αναδιοργανωμένο Βυζάντιο θα προασπίσει τελικά επιτυχώς την ύπαρξή του ευρισκόμενο σε συνεχή άμυνα έναντι των Αράβων (πυρήνας του θα παραμείνει κυρίως η ελληνόφωνη Μικρά Ασία οργανωμένη σε «θέματα», όπως και τα νότια Βαλκάνια) και θα αποκρούσει τους τελευταίους δύο φορές στην Κων/πολη (ca. 674-678 [;] και 717-718).

Επίσης, το Βυζάντιο θα δοκιμαστεί από την εσωτερική εικονοκλαστική διαμάχη (ca. 726-787 και ca. 815-843), θα εκχριστιανίσει τους Σλάβους και τους Βουλγάρους (9^{ος} αι.) και θα αντιμετωπίσει τις φραγκικές αξιώσεις έναντι του αυτοκρατορικού τίτλου μετά το έτος 800.

Γενικά συμπεράσματα

Από το 10^ο αι. η αυτοκρατορία σημειώνει σαφή δημογραφική, οικονομική, πολιτιστική και στρατιωτική ανάκαμψη. Η νομισματική κυκλοφορία και το αστικό δίκτυό της ενισχύονται επίσης. Οι παράγοντες αυτοί, σε συνδυασμό με την πολιτική σταθερότητα (υπό τη Μακεδονική δυναστεία), την ύπαρξη σημαντικών εσωτερικών ηγετόρων και τη διάσπαση του μουσουλμανικού κόσμου, θα οδηγήσουν το Βυζάντιο στη λεγόμενη «εποποιία» αυτής της περιόδου (ca. 960-1025), τουτέστιν στην ανακατάληψη αρκετών εδαφών που είχε χάσει τον 7^ο αι. (στο ανατολικό σύνορο από τους Άραβες, στη νότια Ιταλία, στα Βαλκάνια [π.χ. υποταγή Βουλγαρίας]) καθώς και σε άλλα επιτεύγματα (π.χ. εκχριστιανισμός των Ρώσων).

Αμέσως μετά το Βυζάντιο θα γνωρίσει μία πνευματική άνθηση, μία πρόσκαιρη οικονομική ευμάρεια και μία διεθνή ακτινοβολία (μέσα 11^{ου} αι.).

Γενικά συμπεράσματα

Η Μακεδονική δυναστεία, με πρωτεργάτη τον Βασίλειο Β΄ (976-1025), θα αντιμετωπίσει επιτυχώς και θα εξαρθρώσει τη φιλόδοξη καππαδοκική στρατιωτική «αριστοκρατία» των μεγαλογαιοκτημόνων. Η εκρίζωση όμως της τελευταίας από το εσωτερικό της Μ. Ασίας άφησε ένα αμυντικό κενό που εκμεταλλεύθηκαν τελικά τα τουρκικά φύλα.

Η επέκταση της μεγάλης ιδιοκτησίας σε όλη την αυτοκρατορία συνεχίζεται πάντως απρόσκοπτα μετά το 1025. Έτσι, κατά τους 11^ο - 12^ο αι. το μεγαλύτερο μέρος των άλλοτε κατόχων μικρής και μεσαίας ιδιοκτησίας έχει μετατραπεί σε «παροίκους» (= εξαρτημένο αγροτικό δυναμικό που δουλεύει τις γαίες άλλων). Το γεγονός αυτό ολοκληρώνει την «παρακμή» του παλαιού «θεματικού» συστήματος της αυτοκρατορίας. Στα νέα «δουκάτα» και «κατεπανάτα» και στις μικρότερες διοικητικές περιφέρειες, ο τομέας της πολιτικής διοίκησης (υπό τον «κριτή») έχει πλέον αυτονομηθεί από τον έλεγχο του ανώτατου στρατιωτικού διοικητή («δουξ» ή «κατεπάνω» πλέον και όχι «στρατηγός»). Ο στρατός γίνεται πλέον κυρίως μισθοφορικός (ξένοι και εντόπιοι άνδρες).

Γενικά συμπεράσματα

Κατά τον 11^ο αι. ωστόσο η υπερέκταση των νέων συνόρων στην Ανατολή (σε περιοχές εθνικά και θρησκευτικά ανομοιογενείς με αρμενικούς, κουρδικούς, συριακούς και αραβικούς πληθυσμούς), η πολιτική αστάθεια, η αντιστρατιωτική εσωτερική πολιτική και η εμφάνιση νέων εχθρών στα σύνορα του κράτους (Τούρκοι, Νορμανδοί, Πετσενέγοι) θα οδηγήσουν σταδιακά σε εξασθένιση του κράτους και σύντομα (ca. 1060-1080) σε μεγάλες εδαφικές απώλειες, κυρίως στη Μικρά Ασία αλλά και στη νότια Ιταλία. Ιδιαίτερα αρνητική ως εξέλιξη υπήρξε και το Σχίσμα των Εκκλησιών Δύσης και Ανατολής (1054). Το έτος 1071 αποτελεί διπλό αρνητικό ορόσημο για την αυτοκρατορία (ήττα στο Μαντζικέρτ από τους Τούρκους και απαρχή της απώλειας της Μικράς Ασίας, οριστική πτώση της Ιταλίας στους Νορμανδούς).

Το 1081 υποδηλώνει την άνοδο της Κομνήνειας δυναστείας στον αυτοκρατορικό θρόνο και την απαρχή μίας νέας πολιτικής περιόδου.

Ύλη μαθήματος για τις εξετάσεις

Εκτός από τις παραδόσεις του μαθήματος και την παρούσα ηλεκτρονική παρουσίαση, οι φοιτητές μπορούν να διαβάσουν για τις εξετάσεις από τα παρακάτω εγχειρίδια (για την περίοδο 324-1081):

I. E. Καραγιαννόπουλος, *Το Βυζαντινό κράτος* (για την περίοδο 324-565)

I. E. Καραγιαννόπουλος, *Ιστορία του Βυζαντινού κράτους. Τόμος Β΄*

(για την περίοδο 565-1081) [εκδ. Βάνιας]

ή

C. Mango, *Ιστορία του Βυζαντίου. Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης*

(μόνο τα τμήματα για την περίοδο 324-1081) [εκδ. Νεφέλη]

Ύλη μαθήματος για τις εξετάσεις

Κατά το διάβασμά τους οι φοιτητές θα πρέπει να δώσουν έμφαση στα εξής :

- Βασικά στοιχεία διαμόρφωσης (συντελεστές) του Βυζαντινού κράτους και της βυζαντινής κοινωνίας
- Αυτοκράτορες, έτη βασιλειών και δυναστείες του Βυζαντίου κατά την περίοδο 324-1081
- Κύρια πολιτικά, στρατιωτικά και εκκλησιαστικά γεγονότα στο εσωτερικό και στην περιφέρεια του Βυζαντίου κατά την περίοδο 324-1081
- Βασικά χαρακτηριστικά και αλλαγές στον κοινωνικό (π.χ. αστικό, αγροτικό, θρησκευτικό) και οικονομικό βίο στο εσωτερικό του Βυζαντίου κατά την ίδια περίοδο
- Βασικά στοιχεία κεντρικής και περιφερειακής διοικητικής και στρατιωτικής οργάνωσης του Βυζαντινού κράτους κατά την ίδια χρονική περίοδο (υπηρεσίες, σπουδαιότεροι αξιωματούχοι, διοικήσεις, θεσμοί και πολίτευμα)
- Κύριες βυζαντινές αφηγηματικές πηγές και αυτοκρατορικά νομοθετικά έργα κατά την ίδια χρονική περίοδο

ΤΕΛΟΣ

Καλή επιτυχία στις εξετάσεις !

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Λεβενιώτης Γεώργιος.
«Βυζαντινή Ιστορία Ι (324-1081). Ανακεφαλαίωση: Η Βυζαντινή
αυτοκρατορία κατά τους 4ο - 11ο αι.». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015.

Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS403/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Αντωνιάδου Αλεξάνδρα
Θεσσαλονίκη, Απρίλιος 2015

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.00.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

